

Frasbrand

Frasbrand har varit ett bekymmer på Öland under lång tid. Betessäsongen 2002 var särskilt problematisk. Ett stort men okänt antal öländska besättningar drabbades av dödsfall i frasbrand. Problemet diskuterades vid ett informationsmöte för lantbrukare i januari 2003 där bakgrund och olika åtgärder för att minska sjukdomsriskerna presenterades av experter från Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) och Svenska Djurhälsovården. Bland annat rekommenderades vaccination av olika djurkategorier före betessläppning. Vad som också framkom vid mötet var att omfattningen av sjukdomen inte gick att klarlägga. Vissa fall rapporterades och andra inte. Mer kunskap kring vaccinationsbehov och den förebyggande effekten av vaccinationen efterlystes också. Svenska Djurhälsiovården genomförde därför en enkätundersökning foinansierad med KULM-medel från länsstyrelsen i Kalmar.

Enkäten

De 200 största öländska slaktnötsleverantörerna till KLS slakteri i Kalmar fick en enkät med frågor kring frasbrandfall och vaccinationsrutiner på betande djur under betessäsongerna 2002 och 2003.

Svarsfrekvensen låg på 70 %. Antalet djur som rapporterades in var drygt 14 000 stycken. Det omfattade uppskattningsvis 50 % av de betande nötkreaturen på Öland.

Hur vanlig är frasbrand?

Under säsongen 2002 konstaterades enligt lantbrukarna 153 fall av säkra och misstänkta fall av frasbrand i 30 besättningar. Uppgifterna för 2003 hamnade på 29 fall i 13 besättningar. Det totala antalet fall av frasbrand på Öland kan därmed uppskattas till cirka 300 djur under betessäsongen 2002 och cirka 60 under 2003.

Vilka djurgrupper drabbas?

Skillnaden mellan djurgrupper var mycket stor. Risken att drabbas av frasbrand för ovaccinerade djur var högst för förstaårsbetande djur (2,2 % på dikalvar, 1,7 % på kvigor och 1,2 % på stutar). Dikor och andraårsbetande djur låg mellan 0,2 – 0,4 % drabbade djur och behovet av vaccination i dessa grupper bör bedömas från fall till fall. Mjölkkor löpte en mycket liten risk att drabbas (0,01 %).

Av de inrapporterade fallen uppgavs runt 12 % ha inträffat på stall. I några fall uppgav lantbrukaren att något djur insjuknat på betet och tagits in på stall för behandling varefter det uppträtt ytterligare fall i stallen framför allt på yngre djur. Frasbrand är vanligt på Öland men inte på äldre djur.

Vaccinet fungerar

Undersökningen visar en dramatiskt lägre frekvens konstaterade frasbrandfall efter vaccination. Det var 33 gånger högre risk för frasbrand på ett ovaccinerat djur jämfört med ett avaccinerat. Vi såg ingen skillnad i vaccinationseffekt mellan de två använda vaccinerna (Miloxan och Heptavac). I stort sett alla besättningar som uppgavs ha haft fall av frasbrand vaccinerade sina förstaårsbetande djur påföljande och ofta redan under innevarande säsong.

Stor skillnad mellan åren

Risken för de ovaccinerade djuren att drabbas av konstaterad frasbrand var 9 gånger högre 2002 jämfört med 2003. Framför allt i gruppen dikalvar är skillnaden mellan åren dramatisk. Under år 2002 rapporteras 62 dikalvar med frasbrand och 2003 inte något fall! En viktig orsak till skillnaden är sannolikt den ökade andelen vaccinerade individer (7 % år 2002 och 56 % år 2003).

Skillnaden mellan de två åren tycks inte enbart bero på utökad vaccination. Troligen handlar det också om en säsongseffekt. Skillnaden i årsmån var påtaglig med en betydligt högre mängd nederbörd och för öländska förhållanden ovanligt riklig betestillgång under 2003.

Råd inför betessäsongen 2004

- Vaccination inför betessläppning är den bästa förebyggande metoden.
- Kontakta veterinär i god tid och samarbeta gärna byavis för bästa effektivitet. Ange antal djur som ska vaccineras.
- Släpp ej ovaccinerade kalvar och ungdjur i områden som tidigare drabbats av frasbrand.
- Snabb behandling av akuta fall med penicillin kan ge effekt. Ha därför god och frekvent tillsyn av djuren.
- Undvik att ta smittade djur till stallar med andra djur.
- Obducera misstänkta fall!
- Gräv aldrig ner djur. Frakta snabbt bort döda djur till hårdgjord yta i väntan på kadaverbilen. Bakterierna växer snabbt!
- Ge mineralfoder på betet! En god mineral-, selen- och vitaminstatus ökar djurens motståndskraft mot muskelskador.
- Ta hög stubb vid skörd för att undvika jordinblandning och använd tillsatsmedel vid ensilering.

Om vaccination

Vaccinet är ett licenspreparat som kan fås via SVA och skyddar djuret i cirka ett år. Endast friska djur kan vaccineras. Öppnad flaska måste förbrukas omgående. Djur som vaccineras för första gången ges två doser med 4-6 veckors mellanrum.

Vilka ska vaccineras?

Mjölkdjur: Vaccinera alla förstaårsbetande djur två gånger.

Köttdjur: Vaccinera alla förstaårsbetande djur två gånger.

Dikalv: Vaccinera kalven vid 2-6 veckors ålder, för kalvar till kor som ej är vaccinerade. Vaccinera kalven vid 12-16 veckors ålder, för kalvar till kor som är vaccinerade. Vaccinera kalvarna två gånger med 4-6 veckors intervall.

Dikor: Om det är mer praktiskt kan kalven skyddas genom att dikon vaccineras två gånger med 4-6 veckors intervall. Kon skall vaccineras andra gången senast fyra veckor före beräknad kalvning. Kalven vaccineras sedan enligt ovan.

Andraårsbetande djur: Behov av vaccination bör bedömas från fall till fall. Diskutera med din veterinär.

Äldre djur: Vaccination av äldre djur tycks ej nödvändig. Vid tveksamhet, diskutera med din veterinär.

Charlotte Hallén Sandgren, Kalmar